

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»

Факультет філології

Кафедра української мови

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Основи морфології української мови

Освітня програма Українська мова і література

Перший (бакалаврський) рівень

Спеціальність 035 Філологія

035.01 Українська мова та література

Галузь знань 03 Гуманітарні науки

Затверджено на засіданні кафедри української мови
Протокол №1 від “27” серпня 2019 р.

м. Івано-Франківськ – 2019

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Результати навчання (компетентності)
5. Організація навчання курсу
6. Система оцінювання курсу
7. Політика курсу
8. Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Основи морфонології української мови
Викладач (-і)	Кандидат філологічних наук, доцент Оксана Антонівна Семенюк
Контактний телефон викладача	(0342) 59-60-08
Е-mail викладача	ok.semeniuk@gmail.com
Формат дисципліни	Очна
Обсяг дисципліни	Кредити ЄКТС –3 (90 год.)
Посилання на сайт дистанційного навчання	http://www.d-learn.pu.if.ua/
Консультації	Обговорення особливостей виконання різних форм робіт. Згідно з графіком консультацій.
2. Анотація до курсу	
Курс «Основи морфонології української мови» є дисципліною вільного вибору студента, що навчається за освітньою програмою «Українська мова і література» першого (бакалаврського) рівня. Курс актуалізує, доповнює і поглиблює знання про морфонологічну систему мови, отримані студентами-філологами під час вивчення сучасної української мови та дисциплін історичного циклу.	
3. Мета та завдання курсу	
Мета курсу - актуалізувати й поглибити знання студентів з морфонології української мови. Завдання: – ознайомити із предметом, завданнями, історією та основними поняттями морфонології; – розглянути типи морфонологічних явищ; – охарактеризувати види альтернацій в українській мові.	
4. Результати навчання (компетентності)	
Компетентності: – здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями; – здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел; – здатність працювати в команді та автономно; – здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу; – здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях; – здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в галузі філології у процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає застосування теорій та методів філологічної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов; – здатність використовувати в професійній діяльності знання промову як особливу знакову систему, її природу, функції, рівні; – здатність використовувати в професійній діяльності знання з теорії та історії української мови; – здатністю вільно оперувати лінгвістичною термінологією для розв'язання професійних завдань; – здатністю комплексно використовувати набуті філологічні та методичні знання у практиці викладання української мови. Результати навчання: – знати й розуміти основні поняття морфонології, правильно й коректно оперувати відповідними лінгвістичними термінами; – визначати типи морфонологічних явищ; – визначати морфонологічні функції наголосу; – розрізняти фонетичні та історичні чергування; – пояснювати причини появи морфонологічних чергувань; – встановлювати причини виникнення позиційних чергувань; – добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її; – організувати процес свого навчання й самоосвіти; – дотримуватися правил академічної доброчесності, тобто принципів особистого прикладу, відповідальності, справедливості, академічної свободи, взаємоповаги і взаємодовіри, прозорості, партнерства та взаємодопомоги, компетентності й професіоналізму, законності тощо.	
5. Організація навчання курсу	
Обсяг курсу	

Вид заняття		Загальна кількість годин			
Лекції		12			
практичні заняття		18			
самостійна робота		60			
Ознаки курсу					
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)		Нормативний / Вибірковий	
8	035 Філологія 035.01 Українська мова та література	4		Дисципліна вільного вибору студента	
Тематика курсу					
Тема, план	Форма заняття	Література	Завдання, год	Вага оцінок	Термін виконання
Тема 1. Морфонологія як лінгвістична дисципліна:– предмет і завдання морфонології; – зв'язок морфонології з іншими лінгвістичними дисциплінами; – статус морфонології у лінгвістиці; – історія морфонології.	лекція, практичне заняття, самостійна робота	1, 4 – 6	опрацювати відповідні джерела, виконати завдання і вправи, указані в інструктивно-методичних матеріалах до практичних занять і самостійної роботи 1 год., 2 год., 7,5 год.	поточний контроль – 5 б.; самост. робота – 1 б.	протягом семестру згідно з розкладом занять
Тема 2. Основні поняття морфонології: – морфонема як морфонологічна одиниця; трактування поняття «морфонема» у лінгвістичних працях; – субморф; – морфонологічна позиція; – альтернант, чергування (альтернація), альтернаційний ряд; – елізія, аугментація, інтерференція, метатеза, інтерфіксація; – використання цих термінів морфонологами різних шкіл; проблеми впорядкування морфонологічної термінології.	лекція, практичне заняття, самостійна робота	1, 4 – 7	опрацювати відповідні джерела, виконати завдання і вправи, указані в інструктивно-методичних матеріалах до практичних занять і самостійної роботи 1 год., 2 год., 7,5 год.	поточний контроль – 5 б.; самост. робота – 1 б.	протягом семестру згідно з розкладом занять

Тема 3. Історичні чергування голосних фонем: – історичні та позиційні чергування; – найдавніші чергування голосних фонем; якісні та кількісні чергування голосних; – пізніші історичні чергування голосних фонем: /o/, /e/ з /i/; /o/, /e/ з нульовою фонемою; /e/ з /o/ після шиплячих та /й/; /и/ з /o/ у фонемосполуках /ри/, /ли/, /ро/, /ло/.	лекція, практичне заняття, самостійна робота	1, 2, 3, 7	опрацювати відповідні джерела, виконати завдання і вправи, указані в інструктивно-методичних матеріалах до практичних занять і самостійної роботи 2 год., 3 год., 7,5 год.	поточний контроль – 5 б.; самостійна робота – 2 б.	протягом семестру згідно з розкладом занять
Тема 4. Історичні чергування приголосних фонем: – чергування приголосних фонем унаслідок першої, другої та третьої палаталізацій; – чергування твердих і м'яких фонем; – історичні чергування, зумовлені впливом /j/; – зміна приголосних при творенні слів за допомогою суфіксів – ськ(ий), - ств(о), -ин(а). Інші історичні чергування приголосних фонем.	лекція, практичне заняття, самостійна робота	1, 2, 3, 7	опрацювати відповідні джерела, виконати завдання і вправи, указані в інструктивно-методичних матеріалах до практичних занять і самостійної роботи 2 год., 3 год., 7,5 год.	поточний контроль – 5 б.; самостійна робота – 2 б.	протягом семестру згідно з розкладом занять
Тема 5. Позиційні чергування: – чергування варіантів голосних фонем; – позиційні чергування приголосних за дзвінкістю / глухістю, місцем і способом творення, твердістю / м'якістю; – чергування приголосних з фонемним нулем; – позиційні чергування голосних з приголосними.	лекція, практичне заняття, самостійна робота	4 – 7, 2	опрацювати відповідні джерела, виконати завдання і вправи, указані в інструктивно-методичних матеріалах до практичних занять і самостійної роботи 1 год., 2 год., 7,5 год.	поточний контроль – 5 б.; самостійна робота – 1 б.	протягом семестру згідно з розкладом занять
Тема 6. Засоби підготовки словотвірних морфів до сполучуваності: – елізія; трактування поняття «елізія» у мовознавстві; – типи елізій;	лекція, практичне заняття, самостійна робота	1, 9	опрацювати відповідні джерела, виконати завдання і вправи, указані в інструктивно-методичних матеріалах до практичних занять і самостійної роботи	поточний контроль – 5 б.;	протягом семестру згідно з

– інтерфіксація; підходи до поняття «інтерфікс» у лінгвістичних працях; – взаємодія елізії та інтерфіксації.	робота		2 год., 2 год., 7,5 год.	само ст. робота – 1 б.	розкладом занять
Тема 7. Способи поєднання морфів: – два способи сполучуваності морфів; – аглютинація; – фузія, її різновиди; – накладання як різновид фузії; – повна та часткова інтерференція; – інтерференція і поділ слова на морфеми.	лекція, практичне заняття, самостійна робота	1, 9, 5	опрацювати відповідні джерела, виконати завдання і вправи, указані в інструктивно-методичних матеріалах до практичних занять і самостійної роботи 2 год., 2 год., 7,5 год.	поточний контроль – 5 б.; само ст. робота – 1 б.	протягом семестру згідно з розкладом занять
Тема 8. Наголос як морфологічне явище: – проблема виділення просодичної морфології, її предмет та завдання; – морфологічно нейтральне та морфологічно зумовлене переміщення наголосу; – енклітичне та проклітичне переміщення; – різновиди наголосу за типом наголошених морфів.	лекція, практичне заняття, самостійна робота	1, 5, 9	опрацювати відповідні джерела, виконати завдання і вправи, указані в інструктивно-методичних матеріалах до практичних занять і самостійної роботи 1 год., 2 год., 7,5 год.	поточний контроль – 5 б.; само ст. робота – 1 б.	протягом семестру згідно з розкладом занять
6. Система оцінювання курсу					
Загальна система оцінювання курсу	Оцінювання здійснюється за національною та ECTS шкалою оцінювання на основі 100-бальної системи. (Див.: пункт 9.3. Положення про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» . Загальні 100 балів включають: 50 балів – поточний контроль, 30 балів – контроль змістових модулів, 10 балів – реферат, 10 балів – самостійна робота.				
Вимоги до письмової роботи	Концептуально конкретне й емпірично верифіковане висвітлення питань.				
Практичні заняття	Оцінюються за п'ятибальною системою.				
Умови допуску до підсумкового контролю	Виконання всіх запланованих програмою дисципліни форм навчальної роботи, які підлягають контрольному оцінюванню. Мінімальна кількість балів для позитивного зарахування курсу – 50 балів.				
7. Політика курсу					
Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються. У випадку виявлення таких порушень – реагування відповідно до Положення про запобігання академічному плагіату у ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» і Кодексу честі ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»					
8. Рекомендована література					
1. Горпинич В.О. Сучасна українська літературна мова. Морфеміка. Словотвір. Морфологія. К. : Вища шк., 1999.					

2. Семенюк О.А. Сучасна українська літературна мова. Вступ. Фонетика. Фонологія. Морфонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія : збірник вправ і завдань. Івано-Франківськ : видавець Голіней О.М., 2018. 168 с.
3. Семенюк О.А. Сучасна українська літературна мова. Вступ. Фонетика. Фонологія. Морфонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія : збірник тестових завдань. Івано-Франківськ : видавець Голіней О.М., 2017. 82 с.
4. Сучасна українська літературна мова / за ред. А.П. Грищенка. К. : Вища шк., 1997.
5. Сучасна українська літературна мова / за ред. М.Я. Плющ. К. : Вища шк., 2003.
6. Сучасна українська мова: Лексикологія. Фонетика / за ред. А.К. Мойсієнка. К. : Знання, 2013.
7. Сучасна українська літературна мова. Вступ. Фонетика / за ред. І. К. Білодіда. К : Наук. думка, 1969. 436 с.
8. Український правопис / Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України, Ін-т укр. мови НАН України. Київ : Наук. думка, 2019. 392 с.
9. Федурко М. Морфонологія відіменникового словотворення. Київ-Дрогобич, 2003. 271 с.

Викладач –кандидат філологічних наук, доцент О.А. Семенюк.